

59 שיצא מתוך דוחקם במעטן ואינו יפה לשמן, וכותש ונותן הזיתים
60 לתוך הסל שיסתנו השמן. רבי יהודה אומר, נותנם סביבות הסל.
61 זה היוצא ראשון. וחזר וטוען הזיתים בקורה. רבי יהודה אומר, לא
62 בקורה אלא באבנים. זה היוצא שני. וחזר וטוען הזיתים בריחים וטוען
63 שוב בקורה. זה היוצא שלישי. הראשון כשר למנורה, והשאר
64 למנחות.

גמרא

65 מסתפקת הגמרא: איבעיא להו, האם מה ששנינו 'מגררו בראש
66 הזית' מנגררו תנן – הגירסא 'מגררו', שאין הגרגרים בשלים יחד
67 ומלקט הבשלים, או מנגלגלו תנן – הגירסא 'מגלגלו', שמשאירם
68 באילן עד שיתבשלו כולם.
69 פושטת הגמרא: תא שמע, רבנן בברייתא, נאמר במנורה (שמות כו
70 ב) 'שמן זית' ואינו צריך לומר 'שמן זית', שסתם שמן בתורה שמן זית
71 הוא, ולמדים שיהא השמן בשל מירתו – בעודו בויה, ויצא בלא
72 טעינה, מכאן אמרו חכמים, זית ראשון – בפעם הראשונה שמלקט
73 זיתים לסוחטם, מגלגלו – מניחים להתבשל בראש עץ הזית, וכוונתו
74 לבית הכר וטוחנו בריחים, ונותנו בפסליו שיסתנו השמן בתחתיתם
75 לכלי, שמן היוצא ממנו זה היה הראשון. וטוען הזיתים בקורה בבית
76 הכר, ושמן היוצא ממנו זה היה שני. וחזר ופרק אותם מתחת
77 הקורה וטוען בריחים, וטוען שוב בקורה, וזה היה השלישי. הראשון
78 כשר למנורה, והשאר למנחות. וכן עושה בנות – זמן לקטת הזיתים
79 השני. וזוהי שלישי אינו כותשם מיד, אלא עומנו – מניחם במעטן
80 בבית הכר, עד שילקה – שיתרכבו ויהיו ראויים לשמן, ומעלה
81 לראש הנג ועושה אותו כמין תמרה – ערימה רחבה למטה וצרה
82 למעלה כתמרים המתייבשים לגרורות. עד שיוזבו ממי – שיוזבו
83 המדהל שבהם, וכוונתו – לזיתים לבית הכר וטוחנו בריחים, ונותנו
84 בפסליו, ושמן היוצא ממנו זה היה ראשון. וטוען בקורה, ושמן
85 היוצא ממנו זה היה שני. ופרק מתחת הקורה, וחזר וטוען בריחים
86 וטוען בקורה, ושמן זה היה שלישי. הראשון כשר למנורה, והשאר
87 למנחות. רבי יהודה אומר, לא היה טוחנו בריחים, שמוציאים גם
88 שמרים, אלא בותשו במכתשת, שאינה מוציאה שמרים, ולא היה
89 טוען בקורה אלא באבנים, שהקורה כבידה מן מוציאה שמרים,
90 ולא היה נותנו בתחתית הפסליו, אלא לתוך סביבות הסל. מוכח
91 מלשון הברייתא 'מגלגלו בראש הזית', שכך הגירסא במשנה.
92 מקשה הגמרא: לפי זה הא גופא קשיא – קשה לתנא קמא במשנה
93 שסותר עצמו, שדבריו שפוטש הזיתים, מני – כמי שנאם, כרפי
94 יהודה שבברייתא היא, ודבריו שמניחו בתוך הסל אתאן – באנו בזה
95 לסברת רבנן.
96 מתרצת הגמרא: האי תנא – התנא במשנה סבר לה כותיה בתרא
97 – סבר כרבי יהודה בדבר אחד, שכותש הזיתים ולא טוחנם, ופליגי
98 עליה בתרא – וחלק עליו בדבר אחד, שאינו מניח הזיתים בדפנות
99 הסל אלא בתחתיתו.

משנה

100 מעלות השמנים שבמשנה הקודמת: השמן הראשון שבראשון –
101 היוצא בלקיטה הראשונה, אין למעלה הימנו. השני שבראשון,
102 והראשון שבשני – היוצא בלקיטה השנייה, שניהם שוין, ועדיפים על
103 שאחריהם. השלישי שבראשון, והשני שבשני, והראשון שבשלישי
104 – היוצא בלקיטה השלישית, שלשתם שוין. השלישי שבשני, והשני
105 שבשלישי – היוצא בלקיטה השלישית, שניהם שוין. השלישי
106 שבשלישי אין למטה הימנו.
107 הטעם שאין למדים מנחות ממנורה: אף כל המנחות היו בדין – מן
108 הראוי שפיענו שמן זית וזה היוצא ראשון, בכל וחומר ממנורה, מה
109 (אם) מנורה הקלה שאינה – שמשנה אינו לאבילה, מעונה 'שמן
110 זית וך' (שמות כו ב) דווקא, מנחות החמורות שהן לאבילה של מובה,
111 אינו דין שפיענו שמן זית וך, תלמוד לומר במנורה (שם) 'זך בתית
112 למאור', שתיבת 'למאור' מלמדת שרק 'למאור' (למנורה) צריך זך
113 כתיב, ואין צריך זך בתית' למנחות.

1 ואם הביא פסול (והתניא ואם הביא פשר) מפני שהוא פךף
2 ומוהל כמין מים ולא שמן. ומבואר שפסול אף בדיעבד, ולא
3 כמשנתנו.

4 מיישבת הגמרא: אומר רב יוסף, לא קשיא, הא – הברייתא כרפי
5 היא, והא – המשנה כרפי שמעון בר רבי. מבארת הגמרא: דרבי
6 תייר זריק ליה – השליכו, שלא החשיבו לשמן, ורבי שמעון בר רבי
7 מטייל ביה (ליה) – טבל בו פתו ואכלו, שהחשיבו לשמן. וסימניך
8 שכך נהג רבי שמעון, עשירים מקמצין בממונם, כלומר רבי שמעון
9 בנו של רבי הנשיא (קדושין גז) עשיר היה, ולכן קמץ (אסוף) השמן
10 וטבל בו פתו.

11 הגמרא מבארת מהו 'שמן המור': נאמר בסיכת הבתולות (אסתר ב י)
12 'ששה חדשים בשמן המור'. מבררת הגמרא: מאי 'שמן המור'.
13 משיבה הגמרא: רב הונא בר חייה אומר, 'סמכתא' – שמן אפרסמון.
14 רב ירמיה בר אבא אומר, שמן זית שלא הביא שלישי גידולו ואינו
15 בשל כל צרכו. וכן תניא (נמי הכי) בברייתא, רבי יהודה אומר, שמן
16 המור הוא אנפקנון, והוא שמן זית שלא הביא שלישי גידולו. ולמה
17 סבין אותו, שמשיר את השיער ומעזן את הכשר.

18 שנינו במשנה: אין מביאין מן התרין שגשרו במים ולא מן הכבשים
19 ולא מן השלוקים ואם הביא פסול.
20 הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: תנו רבנן, שמן מזית כבוש בחומץ
21 או במלח ושלוק ושרוי במים, ושמן של שמרים – שיצא
22 משמרי שמן זית ושל רית רע דהיינו שריחו רע, מכל אלו לא יביא
23 למנחות, ואם הביא פסול.

24 הגמרא מביאה ספק בזה: פעי רבה, הקדישו לאחד מאלו למנחות,
25 מהו שילקה עליו משום מקדיש פעל מום (תמורה ג), האם בין דפסול
26 כבעל מום דמי ולוקה, או דלמא אין דין פעל מום למלקות
27 אלא בכהמה, ואינו לוקה. מסיקה הגמרא, תיקו.

משנה

28 המשנה מבארת סדר סחיטת זיתים לשמן למנורה ומנחות: שלשה
29 זמני לקיטת זיתים הן, שאין כולם בשלים בעת אחת, ובהן שלשה
30 שלשה שמנים – ובכל לקיטה שלשה מיני שמנים.
31 מבארת המשנה: הית – בזמן לקיטת הזיתים הראשון, מנגררו –
32 מלקט הגרגרים שבראש עץ הזית הראשונים שבשלים בחמה
33 שעליהם, וכותש במכתשת ונותן לתוך הסל על תחתיתו כששמנם
34 זב מהם להסתנו לכלי תחתיו. רבי יהודה אומר, אינו נותן
35 בתחתיתו אלא סביבות הסל על דפנותיו מתוכו, והשמן זב דרכן
36 לתחתיתו ומסתנו לכלי, והשמן מוזק משמריו. זה שמן היוצא
37 ראשון בפעם זו. ואחר כך (חזר) וטוען הזיתים בקורה – תחת קורת
38 בית הכר להוציא עוד שמן. רבי יהודה אומר, לא בקורה כבידה
39 שסוחטת שמרים, אלא באבנים. זה שמן שני. וחזר וטוען הזיתים
40 שנשארו בריחים, וטוען אותם שוב תחת הקורה להוציא כל השמן
41 הנשאר. זה שמן שלישי.

42 מבארת המשנה דין מיני השמנים למקדש: הראשון שיצא בכתישה
43 בלבד כשר למנורה, שנחשב זך ונאמר בה (שמות כו ב) 'שמן זית זך',
44 והשאר שאינם זך' כשרים למנחות, שנאמר בהן (במדבר כח ה) 'בתית'
45 ולא זך'.

46 המשך סדר סחיטת הזיתים: בזמן הלקיטה השני, מנגררו – מלקט
47 הגרגרים שפגובה ראש הנג, שבשלים מחמת החמה מאוחר מן
48 הראשונים, וכותש ונותן לתוך הסל בפעם הראשונה. רבי יהודה
49 אומר, נותנם סביבות הסל. זה היוצא ראשון. וחזר וטוען הזיתים
50 בקורה. ורבי יהודה אומר, לא בקורה אלא באבנים. זה היוצא שני.
51 וחזר וטוען הזיתים בריחים, וטוען אותם שוב בקורה. זה היוצא שלישי.
52 השמן הראשון כשר למנורה, והשאר למנחות.

53 המשך סדר סחיטת הזיתים: בזמן הלקיטה השלישי, שמלקט שאר
54 הגרגרים המוסתרים שאין עליהם חמה כלל ואינם בשלים לעולם,
55 אינו כותשם מיד, אלא עומנו – מניחם בגומא המכונה 'מעטן שבבית
56 הכר עד שילקה – שיתעפשו, כלומר שיתרכבו ויוכלו להוציא שמן,
57 ומעלהו ומנגבו בראש הנג – מעלם לראש הג שיתנגבו ממדהל

גמרא

1 שנינו במשנה שהשני שבראשון והראשון שבשני שוין. תמחה
 2 הגמרא: וכי יתכן לומר שהם שוין, והא אמרת במשנה הקודמת שרק
 3 השמן היוצא ראשון כשר למנחה, והשאר למנחות, ואם כן אינם
 4 שוים.
 5 מיישבת הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק, מאי – מה הכוונה 'שוין',
 6 לא למנורה, אלא שוין למנחות, שאף שכולם כשרים למנחות, יש
 7 להביא מן המובחר (תוספתא פ"ט ה"א), ולכך השני שבראשון שיה
 8 לראשון שבשני, וכן בשאר השמנים שנאמר בהם 'שוין'.
 9 שנינו במשנה: אף [כל] המנחות היו בדין [וכו'], שיטענו שמן זית
 10 דך תלמוד לומר דך כתיב למאור ואין דך כתיב למנחות. תנו
 11 הגמרא מביאה ברייתא מבארת מדוע דך כתיב' ודינו למנחות: תנו
 12 רבנן, נאמר במנורה (שמות כ) 'שמן זית דך, ואין דך' אלא דך,
 13 שיצא ראשון מן הזיתים בלא טעינת קורה, ואף אם יצא בטחינה
 14 בריחים. רבי יהודה אומר, הרי נאמר גם 'כתית', ואין 'כתית' אלא
 15 כתוש, שצריך שהשמן יצא בכתושה במכתשת ולא בטחינה בריחים.
 16 וכיון שנאמר שם 'למאור', יכול היית לומר שיהא דך כתית' כשר
 17 דווקא למנורה ופסול למנחות, תלמוד לומר במנחת כהנים (שמות כט
 18 ט) 'ועשרון סלת בלול בשמן כתית', שזך כתיב' כשר למנחות. ואם
 19 בן מה תלמוד לומר – מדוע צריך למעט במנורה 'למאור', שדווקא
 20 בה צריך דך כתיב' ולא במנחות, אלא כדי לומר שהטעם מפני
 21 החיפוף – מפני חסרון ממון רב של מביאי מנחות, שהמנחות מצויות
 22 הרבה בכל יום, ולכן רק במנורה שדי בשלשה לוגים וחצי בכל יום,
 23 חצי לוג לכל נר מנרות המנורה (לקמן פ"ח), צריך דווקא דך כתיב'.
 24 שואלת הגמרא: מאי חיפוף – מדוע הקפידה תורה על חסרון ממון
 25 של מביאי מנחות. מבארת הגמרא: אמר רבי אלעזר, התורה חסה
 26 על ממונן של ישראל שלא יוציאוהו לחינם, ולכן כשאין זה מעכב
 27 אמרה שלא יוציאו ממון רב.
 28 הגמרא מביאה מאמר בענין השמן למנורה: נאמר (ויקרא כד) 'צו את
 29 בני ישראל ויקחו אליך שמן זית דך, אמר רבי שמואל בר נחמני,
 30 תיבת 'אליך' מיתרת, ויש לדייק שהדלקת המנורה היא דווקא
 31 'אליך' דהיינו לרצותך ולהראות חזיתך לפני, ולא לי-ועוריי, שכן
 32 לא לאורה אני צריך.
 33 הגמרא מביאה מאמר נוסף המוכיח שזה עבור ישראל ולא עבור ה':
 34 שלחן לחם הפנים היה בצפון של המשכן, שנאמר (שמות כו לה)
 35 'והשלחן תתן על צלע צפון, ומנורה בדרום, שנאמר (שם) 'ואת
 36 המנורה וגו' על צלע המשכן תימנה. אמר רבי וריקא אמר רבי
 37 אלעזר, אמר ה' למשה כשצויהו זאת, לא לאכילה אני צריך ולא
 38 לאורה אני צריך, שהרי לא צויתך להניח המנורה סמוך לשולחן
 39 כנוהג שבעולם שאנשים עושים כך להאיר להם באכילה.
 40 הגמרא מוכיחה זאת מפסוק נוסף: נאמר בבנין מקדש שלמה (מלכים א'
 41 ד) 'ויעש לבית חלוני שקפים אטמים, תנא בברייתא, שקופין –
 42 משקופי החלונות, דהיינו צידם הצר, היו [מבפנים], ואטמים –
 43 וצידם הרחב [מבחוץ], להראות שלא לאורה שמחוץ לבית אני
 44 צריך, אלא החלונות הוציאו אורה מבית המקדש לכל העולם.
 45 הוכחה נוספת: נאמר (ויקרא א) 'מחוץ לפרכת העדת באהל מועד
 46 יצרף אתו אהרן וגו', והעדות' נאמר על המנורה, שעדות הוא לכל
 47

48 באי עולם שהשכינה שורה בישראל, וכפי שיתבאר להלן במה
 49 מעידה המנורה על כך. ואם תאמר שאינה לעדות זו אלא לאורה
 50 אני צריך, והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא
 51 הלכו אלא לאורה של מקום, אלא ודאי עדות הוא לכל באי עולם
 52 שהשכינה שורה בישראל.
 53 מבארת הגמרא: מאי עדותה של מנורה. אמר רבא, זה הנס שהיה
 54 בכל יום בנר המערבי של המנורה, שהוא הבר האמצעי שלה, ונקרא
 55 'מערבי' כיון שפונה למערב, שנותנין בה שמן (כנגד) [במדת]
 56 תכרותיה דהיינו חצי לוג, ומפנה היה מדליק בערב, כלומר בה
 57 מתחיל ההדלקה ומדליקה תחילה, ובה היה מסיים את הטבתה
 58 בבוקר שמטיבה אחרונה, ששאר הנרות כבו והוא נשאר דלוק,
 59 ולאחר הטבתם היה נכבה, ומטיבו ונותן בו שמן ומדליקו. ונס זה
 60 העיד שהשכינה שורה בישראל.

משנה

61 המשנה מבארת מהיכן הביאו יין לנסכים מן המובחר: מאין היו
 62 מביאין את היין לכתחילה, המקומות ששם קרויחים ועפולין הם
 63 אלפא – הראשונים ליין, כלומר שהיין מענבים המובחר ביותר,
 64 שניה לזון במעלה, המקומות בית רימה, ובית לזון שבהר, וכפר
 65 סיגנא שבבבליה.
 66 כל הארצות היו בשרות להביא היין, אלא שמיכן – ממקומות אלו
 67 היו מביאין לכתחילה.
 68 המשנה מבארת מהיכן אין להביאו: אין מביאין לא מענבים שבבית
 69 הזבלים – שדה הצריכה לזבל להצמיח פירות, ולא מענבים שבבית
 70 השלמים – שדה הנצרכת להשקיה במים, שהם כחושים, ולא ממה
 71 שנודע בנייהן – מענבים שנודעו זרעים אחרים ביניהם, שמכחישים
 72 הענבים. ואם הביא בשר, ואין מביאין הליסמיון שהוא יין מתוק
 73 מאוד על ידי שתלו ענביו כנגד השמש, שאינו מובחר, ואם הביא
 74 בשר, ואין מביאין יין ישן מענבי שנה קודמת, דברי רבי. והכמים
 75 מכשירין לכתחילה.
 76 המשנה מבארת דברים הפוסלים אף בדיעבד: אין מביאין לא יין
 77 מתוק מדאי מאליו ולא מחמת השמש, שמואס לנסכים, ולא מעושן
 78 – מענבים שהניחום בעשן למתקם ממירוחם, ולא מבושל –
 79 מענבים שנמתקן ממירוחם בבישול, שנשתנה מברייתו ואינו נחשב
 80 יין, ואם הביא פסול.
 81 ענבים שאין מביאים מהם יין לנסכים: ואין מביאין מן הרגילות –
 82 גפנים המודלות (מורמות) על נסרים, מפני שהיין אינו מעולה, אלא
 83 מן הרגילות – גפנים נמוכות השוככות על הקרקע, ומן הגפנים
 84 שבבכרים העבודין – החפורים, שישן זה מעולה.
 85 המשנה מבארת תנאי הנחת היין: ולא בונסין אותו [במצבין] (כדים)
 86 גדולים, שמסתפקים ממנו בכמות מועטת, ומתוך שחסר נפגם טעם
 87 השאר, אלא בבכיות קטנות. ואינו ממלא את החבית עד פיה,
 88 כדי שתהא חסירה מעט ויהא ריחו נודף – שישאר ריחו ולא יצא
 89 לחוץ.
 90 סדר הבאת היין לנסכו על המזבח: ואינו מביא מיין שבפיה של
 91 החבית מפני

המשך ביאור למס' מנחות ליום שבת קודש עמ' ב

גמרא

6 שמנה רבי יהודה, אלא שרבי יהודה מנאם מהמדה הקטנה לגדולה,
 7 ורבי מאיר מונה מהגדולה לקטנה, ולהלן (פ"ח) יבואר באיזה דין הם
 8 חולקים. רבי שמעון אומר, לא היה שם היו, וכי מה היה הין
 9 משמש,

1 תנו רבנן, שבע מדות של לח היו במקדש, רביעית לוג, וחצי לוג,
 2 ולוג, ורביעית ההין, ושלישית ההין, וחצי הין, והין, דברי רבי
 3 יהודה, רבי מאיר אומר, שבע המדות היו, הין, וחצי הין, ושלישית
 4 ההין, ורביעית ההין, ולוג, וחצי לוג, ורביעית לוג, והם אותם מדות
 5